

Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 4

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej ogłoszonej rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej.

Na końcu dokumentu przedstawiono propozycje oceniania **doświadczeń edukacyjnych**, o których realizacji decyduje nauczyciel. Doświadczenia edukacyjne mają charakter praktyczny, wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają umiejętności komunikacyjne i współpracę. Doświadczenia edukacyjne są podzielone na indywidualne i grupowe. Nauczyciel wraz z uczniami wybiera co najmniej jedno doświadczenie edukacyjne do realizacji w każdym roku nauki.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I. Z historią na Ty						
1. Pierwsza lekcja historii	<ul style="list-style-type: none">• różne znaczenia słowa historia (opowieść, przeszłość, nauka)• historia jako nauka o przeszłości• historia a baśnie i legendy• dlaczego warto uczyć się historii i czego uczymy się na historii,• znaczenie pojęć: przeszłość, baśń, legenda, historia	<ul style="list-style-type: none">• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: historia, przeszłość• odróżnia przeszłość od współczesności• potrafi krótko scharakteryzować, czym są baśnie i legendy	<ul style="list-style-type: none">• poprawnie posługuje się pojęciami: historia, baśń, legenda• podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych• przedstawia, czym zajmują się historycy	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia, czym jest historia i dlaczego ją poznajemy• potrafi wskazać elementy prawdziwe i fikcyjne w opowieściach	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia znaczenie uczenia się historii dla współczesnego życia• samodzielnie odróżnia historię od fikcji literackiej• podaje przykłady legend i baśni oraz wskazuje ich cechy	<ul style="list-style-type: none">• samodzielnie i trafnie analizuje różnice między historią, legendą a fikcją literacką• porównuje różne formy przekazywania wiedzy o przeszłości (historia, opowieści, legendy)

2. Historia – nauka o przeszłości	<ul style="list-style-type: none"> • źródła historyczne, ich przykłady oraz podział • historia a archeologia • metody badania wiarygodności źródeł • związki przyczynowo-skutkowe • znaczenie pojęć: źródło historyczne, archeologia, przyczyna, skutek 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: archeologia, źródła historyczne • rozumie, że źródła nie zawsze mówią prawdę 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia pracę historyków i archeologów • wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki • dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie różnicę między historią a archeologią • wskazuje różne przykłady materialnych źródeł pisanych i niepisanych • z pomocą nauczyciela ocenia, czy źródło jest wiarygodne 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów • dzieli źródła pisane i niepisane na podkategorie • wyjaśnia, jak sprawdza się wiarygodność źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie ocenia wiarygodność źródła, uwzględniając autora oraz cel i kontekst historyczny jego powstania
3. Historia mojej rodziny	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie pamiątek rodzinnych i opowieści jako źródeł do historii rodziny • drzewo genealogiczne jako sposób przedstawienia historii rodziny • tradycje rodzinne jako czynnik łączący członków rodziny • znaczenie pojęć: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie, genealogia, tradycja rodzinna 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela poprawnie posługuje się pojęciami: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie • podaje przykłady pamiątek rodzinnych 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: drzewo genealogiczne, tradycja rodzinna • z pomocą nauczyciela przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny lub wybranej postaci (historycznej lub literackiej) • podaje przykłady tradycji rodzinnych 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciem: genealogia • wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych dla zachowania historii rodziny • poprawnie odczytuje proste drzewo genealogiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych i ich rolę w przekazywaniu historii • omawia, jak tradycje rodzinne budują więzi między pokoleniami • samodzielnie tworzy proste drzewo genealogiczne • potrafi opisać historię swojej rodziny na podstawie drzewa genealogicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie porządkuje zebrane informacje o historii własnej (lub wybranej) rodziny w uporządkowaną opowieść • wyjaśnia rolę tradycji rodzinnych w budowaniu tożsamości i więzi międzypokoleniowych
4. Czas w historii	<ul style="list-style-type: none"> • chronologia i przedmiot jej badań • oś czasu i sposób umieszczania na niej dat 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela używa pojęć: oś czasu, tysiąclecie, stulecie, wiek • z pomocą nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: chronologia, okres p.n.e. i n.e., epoka historyczna • zamienia cyfry arabskie 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie odczytuje informacje z osi czasu • rozróżnia epoki historyczne • biegle odczytuje 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się osią czasu i umieszcza na niej wydarzenia • wyjaśnia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje główne epoki historyczne

	<ul style="list-style-type: none"> • prehistoria i epoki historyczne oraz ich daty graniczne • cyfry rzymskie i arabskie • znaczenie pojęć: chronologia, oś czasu, stulecie, tysiąclecie, wiek, nasza era i czasy p.n.e., epoka historyczna 	tworzy prostą oś czasu	na rzymskie <ul style="list-style-type: none"> • porządkuje epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie 	i zapisuje daty z wykorzystaniem cyfr rzymskich i arabskich	ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery <ul style="list-style-type: none"> • zna ramy czasowe epok historycznych i rozumie ich uznaniowość 	
5. Obliczanie czasu w historii	<ul style="list-style-type: none"> • obliczanie upływu lat między wydarzeniami z n.e., p.n.e. i obu er • określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela określa, w którym wieku rozegrało się dane wydarzenie • oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach jednej ery 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie wskazuje wydarzenie wcześniejsze w czasach p.n.e. • oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach obu er 	<ul style="list-style-type: none"> • określa początek i koniec wieku • poprawnie umiejscawia wydarzenia z obu er na osi czasu 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie obu er 	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych
Rozdział II: Mała i duża ojczyzna						
1. Mieszkamy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • wspólnota państwowa (państwo) i wspólnota narodowa (naród) • polskie symbole narodowe i ich funkcje • polskie święta państwowe i ich funkcje • symbole UE • znaczenie pojęć: wspólnota, państwo, naród, ojczyzna, 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe • rozpoznaje polskie symbole narodowe • wskazuje na mapie Europę Polską 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: wspólnota, Polonia • przedstawia polskie symbole narodowe • identyfikuje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest wspólnota państwowa i narodowa • przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie świąt państwowych dla budowania wspólnoty i podaje przykłady świąt • wyjaśnia znaczenie symboli narodowych dla wspólnoty narodowej i państwowej • wyjaśnia znaczenie symboli UE dla mieszkańców Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje znaczenie narodu w historii i współczesności • rozumie znaczenie symboli Unii Europejskiej w kontekście integracji europejskiej

	patriotyzm, symbole narodowe, Polonia					
2. Moja mała ojczyzna	<ul style="list-style-type: none"> • duża a mała ojczyzna • małe ojczyzny i ich tradycje • różnice kulturowo-historyczne między regionami (języki, obyczaje, stroje ludowe) • znaczenie pojęć: mała ojczyzna, region 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: region, mała ojczyzna, duża ojczyzna • podaje nazwę regionu, w którym mieszka, i wskazuje go na mapie Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, że różne regiony Polski mają inne tradycje i zwyczaje • podaje proste przykłady tradycji lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizując mapę, wymienia główne regiony Polski oraz wskazuje ich położenie • rozumie różnicę między małą i dużą ojczyzną • wskazuje różnice kulturowe i historyczne między regionami 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie obrzędów, tradycji i zwyczajów regionalnych dla budowania wspólnoty i wskazuje ich odmiennosć w różnych częściach Polski • omawia regiony Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje tradycje i kulturę różnych regionów Polski • omawia rolę gwary i dziedzictwa regionalnego
3. Historia mojej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> • poznawanie historii lokalnej • plan miasta jako źródło do historii lokalnej (zabytki, pomniki, patroni ulic i instytucji) • legenda jako źródło do historii regionalnej • zabytki i ich znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, czym są zabytki i dlaczego są ważne • z pomocą nauczyciela wskazuje zabytki w swoim miejscu zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości • podaje przykłady działań, które pomagają poznawać historię lokalną • dostrzega ograniczenia legend jako źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia postacie szczególnie zasłużone dla małej ojczyzny i identyfikuje formy ich upamiętnienia • rozumie znaczenie i konieczność ochrony zabytków historycznych w swoim regionie • wyjaśnia, czego można dowiedzieć się z legend 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości i podejmuje próby ich odczytania • przedstawia legendy związane ze swoją okolicą i wskazuje w nich elementy poświadczone historycznie i fikcyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie odczytuje ślady przeszłości w swojej miejscowości • w oparciu o zebrane informacje przedstawia historię swojej okolicy
4. Jak korzystać z mapy historycznej?	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie mapy w pracy historyka • podobieństwa i różnice między mapą a planem • odczytywanie informacji z planu 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie pojęcia: mapa, plan, legenda, skala • wymienia elementy mapy historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym różni się mapa historyczna od planu historycznego • odczytuje podstawowe informacje z mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie odczytuje informacje z mapy i planu historycznego • rozumie, czym jest skala i do czego służy • wyjaśnia znaczenie legendy mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak historycy wykorzystują mapy do badania przeszłości • wyciąga proste wnioski na podstawie 	<ul style="list-style-type: none"> • łączy informacje z mapy z innymi źródłami wiedzy • wyciąga trafne i złożone wnioski na podstawie mapy • podejmuje próbę

	i mapy historycznej <ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie skali i legendy mapy • znaczenie pojęć: mapa, plan, legenda, skala 		i planu historycznego <ul style="list-style-type: none"> • poprawnie korzysta z legendy 	i poprawnie interpretuje jej symbole	mapy	stworzenia własnej mapy historycznej związanej z wybranym wydarzeniem lub procesem z historii małej ojczyzny
Rozdział III: Z najdawniejszych dziejów						
1. Jak żyli pierwsi ludzie?	<ul style="list-style-type: none"> • pochodzenie człowieka i jego ekspansja • życie człowieka pierwotnego • różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia • początki rolnictwa i udomowienie zwierząt • znaczenie pojęć: człowiek rozumny, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: koczowniczy i osiadły tryb życia, człowiek rozumny • opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: rewolucja neolityczna, Żywny Półksiężyc • opisuje początki rolnictwa i udomowienie zwierząt • wymienia korzyści, które dały człowiekowi umiejętności uprawy ziemi i hodowli zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia • wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna • opisuje cechy i umiejętności przodków człowieka rozumnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia • wyjaśnia długofalowe skutki rewolucji neolitycznej • wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje znaczenie rewolucji neolitycznej dla rozwoju cywilizacji • wyciąga wnioski dotyczące zmian w sposobie życia człowieka

2. Pierwsze cywilizacje	<ul style="list-style-type: none"> • życie w dolinach wielkich rzek • kształtowanie się pierwszych miast i państw • powstanie pisma • znaczenie pojęć: miasto-państwo, Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające • wskazuje na mapie obszar Mezopotamii • wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciem: miasto-państwo • wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii i Babilonii • opisuje początki pierwszych miast i państw 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji • wyjaśnia, do czego służyło pismo w dawnych czasach • wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym • charakteryzuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji • ocenia kary zawarte w Kodeksie Hammurabiego • uzasadnia znaczenie osiągnięć pierwszych cywilizacji dla późniejszych epok 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
3. W starożytnym Egipcie	<ul style="list-style-type: none"> • Egipt jako przykład antycznej cywilizacji • znaczenie Nilu dla państwa egipskiego • warunki życia w starożytnym Egipcie • struktura społeczna starożytnego Egiptu • znaczenie pojęć: faraon, społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: faraon, społeczeństwo (grupa społeczna) • wskazuje na mapie Egipt oraz Nil • opisuje warunki życia w starożytnym Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie Nilu dla rolnictwa, życia i rozwoju państwa • wymienia grupy społeczne w Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje strukturę społeczną Egiptu • wyjaśnia zależność między warunkami przyrodniczymi a życiem ludzi w Egipcie • poprawnie opisuje własnymi słowami podstawowe role w społeczeństwie egipskim 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje prawa i obowiązki różnych grup społecznych • wskazuje wady i zalety silnej pozycji faraona w Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa i różnice między Egiptem a innymi cywilizacjami starożytnymi
4. Osiągnięcia starożytnych Egipcjan	<ul style="list-style-type: none"> • osiągnięcia cywilizacji egipskiej • wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej • architektura, sztuka i nauka egipska • znaczenie pojęć: hieroglify, piramida, politeizm, 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: piramida, hieroglify • rozpoznaje podstawowe osiągnięcia starożytnego Egiptu (budowle, pismo, mumie) • opisuje wygląd piramid 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: politeizm, mumifikacja, życie pozagrobowe • wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej • wyjaśnia, na czym 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rozwój nauki egipskiej i jej znaczenie w życiu codziennym • podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan • opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak politeizm wpływał na życie Egipcjan • wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutanchamona, popiersie Nefertiti, piramidy w Gizie)

	mumifikacja, życie pozagrobowe		poległa mumifikacja i jaki był cel tego procesu			
5. Od hieroglifów do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji • ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu • znaczenie pojęć: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje różne rodzaje pisma • wymienia najważniejsze korzyści związane z wynalezieniem pisma 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacji • wyjaśnia proces ewolucji pisma (od piktogramów do alfabetu) • wyjaśnia rolę Fenicjan w stworzeniu alfabetu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związki między rozwojem pisma a rozwojem państw i społeczeństw • porównuje różne rodzaje pisma i wskazuje ich zalety oraz ograniczenia • porównuje znaczenie pisma w czasach starożytnych i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> • sytuuje w przestrzeni obszary związane z rozwojem pisma (Mezopotamia, Egipt, Fenicja) • ocenia znaczenie wynalezienia alfabetu dla rozwoju komunikacji i kultury
Rozdział IV: W starożytnej Grecji						
1. Świat starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> • warunki geograficzne Grecji • fundamenty wspólnoty greckiej • wierzenia Greków i greccy bogowie • znaczenie pojęć: Hellada, Hellenowie, polis, mity, mitologia, heros 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Hellada, Hellenowie, mit, heros • z pomocą nauczyciela opisuje warunki naturalne starożytnej Grecji • wymienia najważniejszych bogów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: polis, mitologia • wskazuje na mapie Grecję i jej wyspy oraz otaczające morza • przedstawia wierzenia starożytnych Greków • wymienia czynniki łączące starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) • charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje warunki geograficzne Mezopotamii i Grecji i dostrzega ich wpływ na rozwój tych regionów • opisuje znaczenie wierzeń i mitów w życiu Greków • wyjaśnia, jak mity greckie wpływały i wpływają na sztukę i literaturę 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): pięta Achillesa itp. • wyjaśnia, jak mity greckie kształtowały sposób myślenia i wartości Greków
2. W starożytnych Atenach	<ul style="list-style-type: none"> • cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: demokracja, obywatele, 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: Akropol, Partenon 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim był Perykles • opisuje, kto posiadał 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega podobieństwa i różnice między ustrojem Aten 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje demokrację ateńską ze współczesnymi systemami

	<ul style="list-style-type: none"> • Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten • życie codzienne różnych warstw społecznych w Atenach • demokracja we współczesnym świecie • znaczenie pojęć: demokracja, obywatele, agora, Akropol, Partenon 	<p>agora</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia różne zajęcia mieszkańców Aten 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Ateny • wymienia cechy ustroju Aten 	<p>prawa polityczne w Atenach</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym była demokracja ateńska (udział obywateli w podejmowaniu decyzji) • opisuje rolę Peryklesa jako przywódcy Aten • porównuje położenie obywateli, kobiet i niewolników w Atenach 	<p>i Egiptu</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby oceny ustroju Aten – wskazuje jego wady i zalety 	<p>demokratycznymi</p>
3. Osiągnięcia starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> • najważniejsze dokonania sztuki greckiej: architektura, rzeźba • zasięg cywilizacji greckiej • znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele • dokonania greckiej nauki • postacie: Fidiasz, Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras • znaczenie pojęcia: filozofia 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciem filozofia 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady greckich dokonań w zakresie architektury i sztuki • wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania nauki greckiej • łączy czołowych greckich twórców i uczonych (Fidiasza, Sofoklesa, Pitagorasa, Hipokratesa, Sokratesa, Platona, Arystotelesa) z właściwymi polami aktywności • wskazuje na mapie współczesnego świata zasięg cywilizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dokonania najważniejszych filozofów, wskazując podstawowe różnice między ich poglądami • wskazuje cechy charakterystyczne sztuki greckiej • wyjaśnia, jak filozofia wpłynęła na sposób myślenia Greków o świecie i człowieku 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę

4. W greckim teatrze i na stadionie	<ul style="list-style-type: none"> • narodziny teatru greckiego • początki literatury: „Iliada” i „Odyseja”, • rola sportu w życiu starożytnych Greków, • starożytne i współczesne igrzyska olimpijskie • postacie: Homer • znaczenie pojęć: tragedia, komedia, epos, igrzyska, olimpiada 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: igrzyska, olimpiada • przedstawia rolę sportu w starożytnej Grecji • z pomocą nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: tragedia, komedia, epos • wyjaśnia, kim był Homer 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega i wyjaśnia różnice między tragedią a komedią • przedstawia treść Iliady i Odysei • przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnym i antycznym teatrem • dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnymi i antycznymi igrzyskami • wyjaśnia genezę i znaczenie frazeologizmu: koń trojański 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi • ocenia rolę sportu w życiu Greków i jego znaczenie społeczne oraz religijne
Rozdział V: Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Jak powstało Cesarstwo Rzymskie?	<ul style="list-style-type: none"> • legendarne początki państwa rzymskiego • przemiany ustrojowe: królestwo, republika, cesarstwo • ekspansja terytorialna Rzymu • organizacja armii i rzymski legionista • kryzys i upadek Imperium Rzymskiego • znaczenie pojęć: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński, Rzym • z pomocą nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca • przedstawia uzbrojenie rzymskiego legionisty 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy • przedstawia legendarne początki Rzymu • porządkuje chronologicznie formy ustrojowe Rzymu • zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e. i 476 r. n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje charakterystyczne cechy ustroju Rzymu w czasach królestwa, republiki, cesarstwa • opisuje ekspansję terytorialną Rzymu i jej przyczyny • charakteryzuje życie i obowiązki rzymskiego legionisty • opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium • wyjaśnia, co doprowadziło do załamania potęgi Rzymu • wyjaśnia, jak była zorganizowana rzymska armia i dlaczego była skuteczna • przedstawia na mapie najdalszy zasięg imperium 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice w rozumieniu pojęcia republika w antyku i współcześnie • przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski • analizuje przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego

2. W starożytnym Rzymie	<ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo starożytnego Rzymu: obywatele, patrycjusze, plebejusze, niewolnicy • życie codzienne i rozrywki w Rzymie • miasto Rzym jako stolica imperium • wierzenia Rzymian • znaczenie pojęć: • patrycjusze, plebejusze, niewolnicy, triumf, amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum, triumf • z pomocą nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: patrycjusze, plebejusze, niewolnicy • wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały • charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego • charakteryzuje rozrywki starożytnych Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem • opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum • wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje położenie patrycjuszy, plebejuszy i niewolników • podejmuje próby oceny położenia przedstawicieli różnych grup społecznych • opisuje Rzym jako centrum polityczne, społeczne i kulturalne imperium • wyjaśnia, jak wierzenia Greków wpłynęły na wierzenia Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje starożytny Rzym ze współczesnymi wielkimi miastami • porównuje rozrywki starożytnych Rzymian ze współczesnymi i poddaje je ocenie moralnej
3. Dziedzictwo Cesarstwa Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • romanizacja i jej skutki • prawo rzymskie i jego znaczenie • największy zasięg imperium i jego współczesne ślady materialne (architektura, drogi i monety) i niematerialne (języki romańskie, alfabet) • znaczenie pojęć: romanizacja, łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt, języki romańskie 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt • z pomocą nauczyciela wymienia najważniejsze dokonania starożytnych Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciami: romanizacja, języki romańskie • wyjaśnia sens powiedzenia: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu • wymienia przykłady materialnych śladów imperium 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała romanizacja • podaje przykłady wybitnych dzieł sztuki i architektury rzymskiej • przedstawia rolę prawa i okoliczności jego spisania w Rzymie • wyjaśnia, dlaczego Rzymianie przykładali dużą wagę do budowy sieci dróg 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie łaciny dla rozwoju języków europejskich • podejmuje próby oceny procesu romanizacji z punktu widzenia imperium oraz mieszkańców prowincji • wyjaśnia, dlaczego ślady oddziaływania Rzymu odnajdujemy poza jego granicami 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie • ocenia, które z dokonań Rzymian było najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź • wyciąga wnioski dotyczące trwałości dziedzictwa rzymskiego

<p>4. Początki chrześcijaństwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej • atrakcyjność chrześcijaństwa na tle religii rzymskiej • przyczyny prześladowania chrześcijan w Rzymie • ekspansja chrześcijaństwa • postać historyczna: Jezus z Nazaretu • znaczenie pojęć: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie, wolność religijna 	<ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie • dostrzega zasadnicze różnice między chrześcijaństwem a wierzeniami starożytnych Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przynajmniej jedną przyczynę prześladowań chrześcijan • charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa • sytuje początki chrześcijaństwa we właściwym wieku 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się pojęciem: wolność religijna • wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo było atrakcyjne dla członków różnych grup społecznych • wyjaśnia, jaką zmianę wprowadził Edykt mediolański 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie • analizuje przyczyny i skutki prześladowań chrześcijan • porównuje religię rzymską i chrześcijaństwo • analizując mapę, opisuje proces rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w imperium rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi uzasadnić atrakcyjność chrześcijaństwa dla różnych grup społecznych w Rzymie (np. niewolników, ludzi ubogich)
------------------------------------	---	---	---	---	--	---

Doświadczenia edukacyjne – propozycje wymagań na poszczególne oceny

Doświadczenie edukacyjne i powiązane tematy lekcji	Wymagania na poszczególne oceny				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
przygotowanie obchodów święta lokalnego lub państwowego (doświadczenie grupowe) Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 1. Mieszkamy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje swoje zadania tylko przy dużej pomocy ma trudności ze zrozumieniem znaczenia święta rzadko angażuje się w pracę grupy wykazuje minimalną wiedzę i aktywność 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje proste zadania podczas przygotowań do obchodów święta lokalnego lub państwowego z pomocą nauczyciela lub grupy przygotowuje proste elementy obchodów wykazuje pewne zaangażowanie 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje przydzielone zadania związane z przygotowaniem obchodów święta lokalnego lub państwowego, czasem z niewielką pomocą rozumie ogólne znaczenie święta przygotowuje poprawne, choć mniej rozbudowane materiały współpracuje z grupą 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie uczestniczy w pracy grupy przy przygotowaniu obchodów święta lokalnego lub państwowego wywiązuje się ze swoich zadań i współpracuje z zespołem dobrze rozumie znaczenie święta i potrafi je wyjaśnić 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje inicjatywę i odgrywa wiodącą rolę w grupie podczas przygotowania obchodów święta lokalnego lub państwowego aktywnie angażuje się w realizację wydarzenia i wspiera innych
przygotowanie plakatu/prezentacji na temat tradycji lokalnej (doświadczenie grupowe) Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 2. Moja mała ojczyzna	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje swoje zadania tylko przy dużej pomocy ma trudności ze zrozumieniem tradycji rzadko angażuje się w pracę grupy wykazuje minimalną wiedzę i aktywność 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje proste zadania przy przygotowaniu plakatu na temat tradycji lokalnej z pomocą nauczyciela lub grupy korzysta z jednego, wskazanego źródła informacji ma podstawową wiedzę o tradycji, choć popełnia błędy wykazuje pewne zaangażowanie 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje przydzielone zadania związane z przygotowaniem plakatu na temat tradycji lokalnej, czasem z niewielką pomocą rozumie ogólne znaczenie tradycji lokalnej przygotowuje poprawne, choć mniej rozbudowane materiały współpracuje z grupą 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie uczestniczy w pracy grupy przy przygotowaniu plakatu związanego z tradycją lokalną wywiązuje się ze swoich zadań i współpracuje z zespołem korzysta z kilku źródeł informacji dobrze rozumie znaczenie przedstawionej tradycji, dba o estetykę i poprawność plakatu 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje inicjatywę i odgrywa wiodącą rolę w grupie podczas przygotowania plakatu samodzielnie wyszukuje różnorodne, wiarygodne informacje tworzy oryginalny, estetyczny i kreatywny plakat (przemyślana kompozycja, ciekawe formy graficzne) aktywnie wspiera pracę grupy i angażuje się w każdy etap realizacji dba o poprawność merytoryczną i językową

<p>przygotowanie opisu zabytku (doświadczenie indywidualne)</p> <p>Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 3. Historia mojej okolicy</p> <p>Rozdział IV. W starożytnej Grecji, temat 3. Osiągnięcia starożytnych Greków</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działania jedynie przy dużej pomocy nauczyciela • ma trudności ze znalezieniem i wykorzystaniem informacji • przedstawia bardzo ograniczone lub niepoprawne treści • opis jest niepełny, chaotyczny lub zawiera liczne błędy • wykazuje minimalne zaangażowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje prosty opis zabytku z pomocą nauczyciela • korzysta z jednego, wskazanego źródła • ma podstawowe informacje o zabytku, choć nie zawsze poprawne • tworzy krótki i mało szczegółowy opis • popełnia błędy językowe i merytoryczne 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje opis zabytku z niewielką pomocą • korzysta z podstawowych źródeł informacji • rozumie ogólne znaczenie zabytku • tworzy poprawny, lecz niezbyt rozbudowany opis • popełnia nieliczne błędy językowe lub rzeczowe 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie przygotowuje opis zabytku • korzysta z kilku źródeł informacji • tworzy uporządkowany i poprawny opis • zachowuje poprawność językową i merytoryczną 	<ul style="list-style-type: none"> • korzysta z różnorodnych, wiarygodnych źródeł informacji • bardzo dobrze rozumie znaczenie zabytku i potrafi je szeroko wyjaśnić • tworzy wyczerpujący, logiczny i ciekawy opis (uwzględnia np. funkcję, styl architektoniczny, ciekawostki) • dba o poprawność językową i bogate słownictwo • wykazuje się samodzielnością i zaangażowaniem
<p>przygotowanie opisu postaci historycznej (doświadczenie indywidualne)</p> <p>Rozdział III. Z najdawniejszych dziejów, temat 3. W starożytnym Egipcie</p> <p>Rozdział V. Dzieje starożytnego Rzymu, temat 1. Jak powstało cesarstwo rzymskie?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działania jedynie przy dużej pomocy nauczyciela • ma trudności ze znalezieniem i wykorzystaniem informacji • przedstawia bardzo ograniczone lub niepoprawne treści • opis jest niepełny, chaotyczny lub zawiera liczne błędy • wykazuje minimalne zaangażowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje prosty opis postaci z pomocą nauczyciela • ma podstawowe informacje o postaci, choć nie zawsze poprawne • tworzy krótki i mało szczegółowy opis • popełnia błędy językowe i merytoryczne 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje opis postaci z niewielką pomocą • korzysta z podstawowych źródeł informacji • rozumie ogólne znaczenie postaci • tworzy poprawny, lecz niezbyt szczegółowy opis • popełnia nieliczne błędy językowe lub rzeczowe 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie przygotowuje opis postaci • korzysta z kilku źródeł informacji • tworzy uporządkowany i poprawny opis (zawierający najważniejsze informacje) • zachowuje poprawność językową i merytoryczną 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie wybiera i opracowuje postać • korzysta z różnorodnych, wiarygodnych źródeł informacji • bardzo dobrze rozumie znaczenie postaci i jej rolę w historii • tworzy wyczerpujący, uporządkowany i ciekawy opis (uwzględnia m.in. życie, dokonania, znaczenie historyczne)